

Development of herbal business model in SakonNakhon Province

Kraisri Srithupthai¹ Suparak Fakkham² Thawatchai Kamolthum³

Received: 10/02/2019, Revised: 20/05/2019, Accepted: 10/06/2019

Abstract

This research was conducted with objectives to develop the forms of herb businesses in SakonNakhon province and to develop a guideline for developing herb businesses in the province. The government and related organizations realized importance of developing Thai herbs that are related to local wisdom and considered an important resource of the country. Therefore, they have determined to make a development plan for systematic and sustainable management of Thai herbs. The National Master Plan on Thai Herbs Development B.E. 2560 - 2564 (A.D. 2017 - 2021) was subsequently issued with objectives to not only promote and reserve valuable wisdom related to Thai herbs but also to improve production and utilization of Thai herbs at the highest quality and efficiency in a complete-cycle manner. This will lead to security, prosperity, and sustainability of Thai herbs and promote additional value to the Thai economy.

The sample used for the data collection in this study included the key informants namely two private herb entrepreneurs in SakonNakhon province who had been operating their businesses for over 5 years. Both of them operate and manage herb businesses in the province in a complete-cycle form. The data were collected by means of in-depth interviews together with participative/non-participative observations. The collected data were analyzed via a descriptive content analysis.

¹ Doctor of Philosophy Program in Thai Traditional Medicine Applications, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: Kraisri03@gmail.com

² Lecturer of Thai Traditional Medicine Applications, Suan Sunandha Rajabhat University

³ Associate Professor of Thai Traditional Medicine Applications, Suan Sunandha Rajabhat University

The research findings reveal that the main form of herb businesses in SakonNakhon province is a form of family businesses that use labor in the community. Regarding management of herb manufacturing plants, herbal raw materials are bought from villagers who grow herbs in an organic mixed-cultivation approach. Regarding development of herb business forms in the province, supports come from various organizations including the public sector that aims to promote herb production to meet international standards and encourage usage of herbs in people of all ages, from children to the elders. The government also promotes herb marketing in a form of cooperatives in order to further develop herb businesses in the province.

Keywords: development model, herbal business, entrepreneur

การพัฒนารูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร

ไกรศรี ศรีทัพไทย¹ ศุภะลักษณ์ พิกคำ² และธวัชชัย กมลธรรม³

วันรับบทความ: 10/02/2562, วันแก้ไขบทความ: 20/05/2562, วันตอบรับบทความ: 10/06/2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร และพัฒนาแนวทางการพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครรัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ จึงกำหนดให้มีการจัดทำแผนการพัฒนาที่เป็นระบบอย่างยั่งยืนขึ้น จึงได้ประกาศแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งแผนแม่บทฉบับนี้ นอกจากจะมีเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าเกี่ยวกับสมุนไพรไทยแล้วยังมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการผลิตและใช้ประโยชน์สมุนไพรไทยอย่างมีคุณภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ และครบวงจร ซึ่งจะส่งผลต่อ ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของสมุนไพรไทย และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ประกอบการเอกชนในจังหวัดสกลนคร ที่มีการดำเนินการธุรกิจไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งหมดจำนวน 2 ราย เป็นการดำเนินการธุรกิจ และการจัดการธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร ลักษณะของการประกอบธุรกิจสมุนไพรที่ครบวงจรใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกตลอดจนการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร นั้นเป็นรูปแบบธุรกิจครบวงจร ใช้แรงงานคนในชุมชน การรับซื้อวัตถุดิบสมุนไพรจากกลุ่มชาวบ้านที่มีการปลูกแบบผสมผสาน อินทรีย์ ในการจัดการโรงงานผลิตสมุนไพร ส่วนการพัฒนารูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องไปส่งเสริมสนับสนุนการผลิตสมุนไพรให้ได้ตามมาตรฐานสากล และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่ ส่งเสริมการทำตลาดสมุนไพรในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อเป็นรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ ธุรกิจสมุนไพร ผู้ประกอบการ

¹นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: Kraisi03@gmail.com

²อาจารย์ สาขาแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³รองศาสตราจารย์ สาขาแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

รัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ จึงกำหนดให้มีการจัดทำแผนการพัฒนาที่เป็นระบบอย่างยั่งยืนขึ้น จึงได้ประกาศแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งแผนแม่บทฉบับนี้ นอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่เกี่ยวกับสมุนไพรไทยแล้วยังมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการผลิตและใช้ประโยชน์สมุนไพรไทยอย่างมีคุณภาพ เต็มประสิทธิภาพ และครบวงจร ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของสมุนไพรไทย และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทย สมุนไพรไทยเป็นพืชท้องถิ่นเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วไปทุกภาค เนื่องจากหาได้ง่ายราคาถูกและปลอดภัย นอกจากนี้สมุนไพรยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญและสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและประเทศชาติได้อีกด้วย ปัจจุบันมีความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพรและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติกันมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านรักษาโรค อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง และสารที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ (แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564, 2559) และจากการที่รัฐบาล โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพรภายในหมู่บ้านเพื่อใช้เป็นยาบำบัดรักษาโรค การกระทำดังกล่าวจะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนหันมาสนใจสมุนไพรใช้สมุนไพรและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติเพื่อเป็นยารักษาโรค อาหาร เครื่องดื่มและเครื่องสำอางกันมากยิ่งขึ้น ปัจจุบัน ความต้องการใช้สมุนไพรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งเนื่องมาจากความสนใจในการดูแลสุขภาพด้วยผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ และสมุนไพรสามารถเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยอุตสาหกรรมสมุนไพรได้รับการคาดการณ์ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและสามารถสร้างความยั่งยืน ในฐานะส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้งอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต นอกจากนี้ ยังเกิดจากการเปลี่ยนแปลงบริบทที่คาดการณ์ว่าจะส่งผลต่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ทั้งในส่วนของลักษณะการเจ็บป่วย และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคตอันใกล้ ส่งผลให้มีแนวคิดในการใช้สมุนไพรเพื่อเป็นทางเลือกในการรักษาโรคและเสริมสร้างสุขภาพ ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงทางด้านสุขภาพ และการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพอีกทางหนึ่งด้วย โดยจะเห็นว่าการใช้สมุนไพรไม่ได้เพิ่มมากขึ้นเฉพาะในประเทศไทยแต่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลก

จากความสำคัญและประโยชน์ของสมุนไพรไทยนี้เอง ก่อให้เกิดธุรกิจท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรไทยขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นธุรกิจที่น่าจะสามารถขยายให้เติบโตได้ ทั้งยังเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจในยุคนี้ โดยเป็นช่องทางหนึ่งในการช่วยสร้างรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพ รวมทั้งการขยายโอกาสให้กับคนในชุมชนมีรายได้มากขึ้น ก่อให้เกิดอาชีพในท้องถิ่นในเรื่องการปลูกสมุนไพรไทย ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รวมทั้ง

การส่งเสริมให้สมุนไพรไทยกลายมาเป็นสินค้าที่สำคัญทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ในสมัยก่อนหมอพื้นบ้านในจังหวัดสกลนคร ได้รวมตัวกันเป็นชมรมหมอพื้นบ้านในจังหวัดสกลนคร ทำการขายสมุนไพรตามท้องตลาดซึ่งทำให้ขาดการยอมรับจากผู้บริโภคนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร ในขณะที่จังหวัดสกลนครได้ถูกประกาศให้เป็นเมืองสมุนไพรต้นแบบของประเทศ จึงเป็นสาเหตุที่จะต้องพัฒนาสมุนไพรให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ในการจัดการธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร ที่ได้รับการประกาศให้เป็นเมืองสมุนไพรต้นแบบของประเทศไทย (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2559) เพราะหากธุรกิจสมุนไพรมีการจัดการระบบที่ดี การดำเนินงานธุรกิจก็จะสามารถพัฒนาและก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร เพื่อได้รูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครและได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนครและเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการช่วยพัฒนาด้านสมุนไพรและการรักษาภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่สืบต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการธุรกิจสมุนไพรไทย

การจัดการธุรกิจสมุนไพรไทยเป็นการจัดดำเนินงานเพื่อเผยแพร่การใช้สมุนไพร การทำธุรกิจเป็นรูปแบบการกระจายการใช้สมุนไพรออกไปสู่ผู้บริโภค แนวทางการดำเนินธุรกิจสมุนไพรไทยให้ประสบความสำเร็จมีแนวทางเช่นเดียวกับธุรกิจทั่วไป ซึ่งปัจจัยและองค์ประกอบด้านการจัดการที่เสนอแนวทางไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย การตลาด (Marketing) การปฏิบัติงาน (Method) การจูงใจผู้ปฏิบัติงาน (Motivate) การจัดการ (Management)

การจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กร ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ความสำคัญของการจัดการ กระบวนการทำงานหรือการจัดการมีความสำคัญต่อองค์กรธุรกิจ เพราะทุกขั้นตอนมีผลต่อความสำเร็จที่จะทำให้เกิดผลกำไรและช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถดำเนินการต่อไปได้ กระบวนการในการจัดการ การวางแผน (Planning) หมายถึง การพิจารณากำหนดแนวทางการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยเกิดจากการใช้ดุลพินิจคาดการณ์ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางการการทำงานในอนาคต การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดระเบียบหรือ

โครงสร้างของการทำงานภายในองค์กรให้เป็นระบบระเบียบและอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้ความสามารถชักจูงหรือหว่านล้อมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตามคำสั่งจนสามารถทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้ การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การจัดให้ทรัพยากรบุคคลภายในองค์กรทำงานประสานสัมพันธ์สอดคล้องเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการทำงานเริ่มตั้งแต่การกำหนดมาตรฐาน การแก้ไขการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนการดำเนินงานตามแผน และการประเมินแผนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคน การคัดเลือก บุคคลเข้าทำงาน การจัดวางตำแหน่งของบุคคลให้เหมาะสมกับงานตลอดจนการจัดสวัสดิการ การจ่ายเงินเดือนหรือค่าตอบแทน การพิจารณาบทบาทหน้าที่และการควบคุมการทำงานของบุคลากรให้ทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งกระบวนการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะการคัดเลือกหรือได้มาซึ่งทรัพยากรมนุษย์
2. ระยะการควบคุมดูแลและรักษาทรัพยากรมนุษย์ ระหว่างปฏิบัติงานในองค์กร
3. ระยะสุดท้าย คือ การพ้นจากงาน การเลิกจ้าง การจัดสวัสดิการตอบแทนหลังเกษียณ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับการบริหารองค์กร เพราะเป็นขั้นตอนที่ได้คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถตรงกับตำแหน่งหน้าที่และเหมาะสมกับงาน ทำให้การทำงานมีคุณภาพผลงานที่ออกมาได้ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการทรัพยากรมนุษย์ยังช่วยรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพในการทำงานให้อยู่กับองค์กร โดยมีการพัฒนาสวัสดิการให้กับพนักงาน มีการประเมินผลการทำงาน วิเคราะห์การทำงานเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่บุคคลอย่างเหมาะสม

2. ระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศ (Information system) คือ การดำเนินการกับข้อมูลตามขั้นตอนการปฏิบัติงานขององค์กร อาจใช้ฮาร์ดแวร์เป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการ ดังนั้น การจัดการสารสนเทศ (Information management) จึงหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนำสารสนเทศมาจัดทำฐานข้อมูลเพื่อใช้ร่วมกันภายในองค์กรได้พร้อม ๆ กันหลายฝ่าย

ความสำคัญของการจัดการสารสนเทศ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการบริหารองค์กร เนื่องจากองค์กรธุรกิจมีความซับซ้อนมากขึ้น องค์กรขยายใหญ่ มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันสูง

2. ด้านการดำเนินงาน เพราะการจัดการสารสนเทศทำให้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เพื่อให้เข้าถึงและใช้สารสนเทศได้อย่างสะดวก

3. ด้านกฎหมาย สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเงินและบัญชีที่ ต้องรวบรวมจัดเก็บอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทั้งจากหน่วยงานภายในองค์กร หรือจากหน่วยงานภายนอกตามกฎหมาย เช่น ผู้ตรวจสอบบัญชีตามกฎหมายของหน่วยงานภาครัฐ

3. การจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) หมายถึง การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จากวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อวางแผนทางการดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ และก่อให้เกิดความได้เปรียบจากคู่แข่งทางธุรกิจ เป็นการกำหนดกรอบหรือทิศทางการทำงานขององค์กรให้ชัดเจน โดยการเขียนวัตถุประสงค์ขององค์กรไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการเชิงกลยุทธ์สามารถช่วยองค์กรจำนวน 5 ประการ ได้แก่

1. ช่วยให้ผู้บริหารปรับตัวตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และสามารถปรับทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. สร้างความพร้อมให้กับองค์กร การจัดการเชิงกลยุทธ์ทำให้องค์กรมีการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ เป็นการพัฒนาศักยภาพให้มีความพร้อมในการรับกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้

3. ช่วยสร้างประสิทธิภาพและศักยภาพด้านการแข่งขันให้กับองค์กร เสริมสร้างการพัฒนาขีดความสามารถส่งผลให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน

4. ช่วยให้การทำงานสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากการกำหนดกลยุทธ์และการควบคุมตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน

5. ทำให้องค์กรมีมุมมองการบริหารอย่างครอบคลุม เนื่องจากการบริหารเชิงกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการบริหารองค์กรทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

4. การจัดการโลจิสติกส์

การจัดการโลจิสติกส์ (Logistics management) หมายถึง ระบบบริหารการสั่งซื้อ การจัดลำเลียงสินค้า การเคลื่อนย้าย การจัดเตรียมวัตถุดิบ และการจัดเก็บวัตถุดิบ สินค้าระหว่างการผลิต หรือเป็นกระบวนการ

ในการจัดการวางแผนการจัดลำเลียงสินค้าเพื่อให้มีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุดโดยเริ่มเกี่ยวข้องตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบไปจนถึงมือผู้บริโภค

5. คุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจสมุนไพรไทย

ผู้ประกอบการธุรกิจสมุนไพรไทย ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญเช่นเดียวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมมีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. มีความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ (Willingness to succeed)
2. มีความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence)
3. มีแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจของตนเองอย่างชัดเจน (Clear business idea)
4. มีแผนงานที่เป็นระบบ (Business plan)
5. มีความสามารถบริหารการเงิน (Control of finances)
6. มีความสามารถทางการตลาด (Targeted marketing)
7. มีความสามารถในการแข่งขันได้ (Step ahead of the competition)
8. มีแหล่งสนับสนุนที่ดี (Management support)
9. มีทักษะประสานงาน (Cooperation)
10. มีการจัดองค์กรที่เหมาะสม (Clear company structure)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อได้รูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร และแนวทางการพัฒนาธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากทั้งหมด 12 รายโดยการคัดเลือกมาจากผู้ประกอบการเอกชนในจังหวัดสกลนคร ที่มีการดำเนินการธุรกิจไม่น้อยกว่า 5 ปี และโรงงานได้รับมาตรฐานของการมีแนวปฏิบัติที่ดี (Good manufacturing practice) และการจัดการธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร ลักษณะของการประกอบธุรกิจสมุนไพรที่ครบวงจร การสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเชิงพรรณนา เพื่อพัฒนารูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร มุ่งศึกษาข้อเท็จจริงจากการสอบถาม การสัมภาษณ์และการสังเกต ที่ได้จัดบันทึกไว้ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ในครั้งนี้

ผลการศึกษา

รูปแบบการพัฒนาสมุนไพรในจังหวัดสกลนครจะสรุปจากข้อมูลการสัมภาษณ์และสังเกตผู้ประกอบการเอกชนในจังหวัดสกลนคร ที่มีการดำเนินการธุรกิจไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งหมดจำนวน 2 ราย เป็นการดำเนินการธุรกิจโรงงานได้รับมาตรฐาน GMP และการจัดการธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร ลักษณะของการประกอบธุรกิจสมุนไพรที่ครบวงจรสรุปได้ดังนี้

1. หมอนถมนต์ คุณทองคำเงินกิจ

1.1 ประวัติความเป็นมา

หมอพื้นบ้านมีชื่อว่าหมอนถมนต์ คุณทองคำเงินกิจ เกิดเมื่อวันที่ 20 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2522 เป็นบุตรสาวของนายเวียง อุดรทักษ์ และนางแก้ว อุดรทักษ์ ปัจจุบันหมอพื้นบ้าน มีอายุ 39 ปี ภูมิลำเนาเดิม หมู่ 9 ตำบลพังโคน อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร ที่อยู่ปัจจุบัน 30 หมู่ 1 ตำบลพังโคน อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร หมอนถมนต์มีอาชีพหลักเปิดคลินิก ชื่อว่า คลินิกคุณทองคำการแพทย์แผนไทย ตั้งอยู่ที่ อำเภอพังโคน จบการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ สาขาบัญชี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีพี่น้องร่วมกัน 3 คน เป็นบุตรคนที่ 3

1.2 การเริ่มต้นเป็นหมอพื้นบ้าน

เนื่องจากครอบครัวของหมอนถมนต์เป็นหมอด้านสมุนไพรมาก่อนโดยมียายเป็น หมอฝนยา ซึ่งใช้สมุนไพรในท้องถิ่นในการพัฒนารักษาผู้ป่วยด้วยโรคไข้ต่าง ๆ เช่น ไข้ออกตุ่ม ไข้หัดไข้ม ไข้ทรพิษ ทำให้หมอนถมนต์ซึมซับมาแต่เด็กและมารดาของหมอนถมนต์มีความสนใจเรื่องสมุนไพรจึงชักชวนให้หมอนถมนต์ได้ไปศึกษาเรียนรู้สมุนไพรอยู่เป็นนิตย ต่อมามารดาของหมอนถมนต์ได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมกับอาจารย์สุกิจ ไชยชมพู่ ซึ่งเป็นผู้ที่มีใบประกอบโรคศิลปะด้านเวชกรรมไทย และเภสัชกรรมไทย และมารดาหมอนถมนต์ได้ทำการฝากตัวเป็นศิษย์กับอาจารย์สุกิจ ไชยชมพู่ มารดาหมอนถมนต์สอบใบประกอบโรคศิลปะด้านเภสัชกรรมไทยผ่าน ก็ยังสนับสนุนให้หมอนถมนต์มาเรียนเพิ่มเติมและสามารถสอบใบประกอบโรคศิลปะผ่าน 3 วิชา คือ ด้านเวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย และผดุงครรภ์ไทย หมอนถมนต์เริ่มสนใจที่จะศึกษามากขึ้น เพราะมองเห็นว่าโรคไข้ต่าง ๆ สามารถรักษาได้และได้เริ่มเห็นมารดารักษาผู้ป่วยแล้วมีอาการดีขึ้น หมอนถมนต์ยิ่งเพิ่มความชอบในการศึกษาเรื่องสมุนไพรมากขึ้นแต่ไม่มีความถนัดในการฝนยา จึงใช้วิธีรักษาผู้ป่วยโดยการจ่ายยาแทนและได้ทำการเปิดร้านขายยาแผนโบราณรักษาผู้ป่วย เมื่อ พ.ศ. 2543 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 18 ปี โรคที่ผู้ป่วยมาทำการรักษาบ่อย ๆ เช่น โรคสะกดจิต โรคเมะเร็ง โรคเนื้องอกในมดลูก โรคกระดูกทับเส้นประสาท

ในช่วงที่ผ่านมาหมอนมณต์มีการลงมือปฏิบัติรักษาผู้ป่วยประมาณ 2,000 คน รักษาวิธีการจ่ายยาเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นเกี่ยวกับโรคหนองจะหนองเฉพาะจุด เช่น หนองโกยมดลูก หนองแก้อการปวดศีรษะ หนองแก้อการท้องผูก

1.3 การปฏิบัติตัวของหมอนมณต์ คุณทองคำเงินกิจ มีการปฏิบัติตัว ดังนี้

1.3.1 ไม่มีข้อห้าม เพราะหมอนมณต์ถือปฏิบัติตัวตามจรรยาบรรณแพทยรักษาผู้ป่วยโดยไม่ถือตัว รักษาโดยไม่คิดค่ารักษาแต่คิดค่ายา เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ซักถามอย่างละเอียด มีจิตเมตตาและมีคำแนะนำที่ดี กับผู้ป่วย

1.3.2 หมอนมณต์ทำบุญปล่อยสัตว์ เช่น การเข้าวัดทำบุญ การถวายสังฆทาน ทำโรงงาน ระยะเวลาในการเป็นหมอพื้นบ้าน

เริ่มศึกษาและรักษาผู้ป่วยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 - 2561 รวมระยะเวลาทั้งหมด 18 ปี

ความเชี่ยวชาญ/โรคที่ชำนาญในการรักษา

โรคสะกดเงิน โรคเมรั้ง โรคเนื้องอกในมดลูก โรคกระดูกทับเส้นประสาท

1.4 การเรียนรู้จากประสบการณ์

หมอนมณต์มีผู้ป่วยมารักษาสัปดาห์ละ 20 - 30 คน รวมรักษาผ่านทางโทรศัพท์แล้วแต่สัปดาห์ หมอนมณต์มีความชอบที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับแผนไทยและยาสมุนไพรจึงค้นคว้าข้อมูลมาตลอดหมอนมณต์ ชอบช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยความเมตตาและความสงสาร

1.5 แรงจูงใจในการทำงาน

แรงจูงใจที่มาเป็นหมอช่วยเหลือผู้คน เพราะมีจิตเมตตาต่อผู้ป่วย ได้ช่วยให้ผู้ป่วยหายเป็นสิ่งที่ หมอนมณต์ชอบมาก ภูมิใจตัวเองที่สามารถรักษาผู้ป่วยหายได้ ซึ่งมีกำลังใจในการทำงาน หมอนมณต์มีการเผยแพร่ ความรู้โดยเป็นวิทยากรในบางครั้งให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อ พ.ศ. 2555 ได้ไปเรียนศึกษาเพิ่มเติมสมัครสอบ ใบประกอบโรคศิลปะ หมอนมณต์สอบใบประกอบโรคศิลปะผ่านมี 3 วิชา คือ เกสัชกรรมไทย เวชกรรมไทย และผดุงครรภ์ไทย

1.6 การสืบทอดความรู้แก่ศิษย์

หมอนมณต์มีความคิดในการพัฒนาในการสืบทอดของหมอพื้นบ้าน คือ สืบทอดโดยวิธีการสอนการจ่ายยา ให้กับผู้ที่มีความสนใจอยากศึกษาเรียนรู้ หมอนมณต์สอนวิธีการตรวจรักษาและการจ่ายยาให้ทุกอย่าง โดยไม่หวงวิชาความรู้เพราะบางคนเรียนมาสอบใบประกอบโรคศิลปะผ่านแต่ยังไม่มีประสบการณ์ จึงเรียนจาก หมอนมณต์ในด้านตรวจร่างกายและการจ่ายยา

1.7 วิธีการวินิจฉัยและการรักษาหมอนมณต์ คุณทองคำเงินกิจ

หมอนมนต์จะเริ่มดูจากลักษณะอาการของผู้ป่วยที่มาทำการรักษา แล้วมีการใช้เครื่องมือในการตรวจร่างกาย โดยใช้เครื่องมือของแผนปัจจุบันควบคู่กับแผนไทย เช่น เครื่องวัดความดันโลหิต เครื่องวัดออกซิเจน เครื่องหุ้ฟ่งสเตทโทสโคป เพื่อช่วยเรื่องความแม่นยำมากขึ้นหลังจากนั้น หมอนมนต์ ชักประวัติผู้ป่วย อาการเริ่มแรก มีอาการปวดช่วงเวลาไหน เช้า - กลางวัน - เย็น แล้วทำการตรวจร่างกาย หลังจากนั้นทำการรักษาด้วยวิธีการจ่ายยาสมุนไพรเป็นตำรับยาตามโรคที่ผู้ป่วยเป็น หมอนมนต์ใช้วิธีการรักษาผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นการจ่ายยา ส่วนโรคเกี่ยวกับการนวดจะนวดเฉพาะจุดและจะเน้นเรื่องการจ่ายยาเป็นหลัก ทำการประเมินผลการรักษาทุกครั้ง และมีการติดตามผู้ป่วยหลังรับประทานยาทุกสัปดาห์ หมอนมนต์จะให้คำแนะนำผู้ป่วยคือ ให้ผู้ป่วยห้ามรับประทานอาหารแสลง เช่น ของหมักดองทุกอย่าง อาหารทะเล อาหารที่มีพวกสารเคมี เช่น สารกันบูด สารฟอรัมาลิน ผงชูรส ผู้ป่วยนอนพักผ่อนให้เพียงพอ ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ไม่ออกกำลังกายเกินกำลัง ทำจิตใจให้แจ่มใส

1.8 บทบาทของหมอนมนต์ คุณทองคำเจนกิจ การทำงานในจังหวัดสกลนคร

1.8.1 มุมมองการทำงานหมอพื้นบ้านในจังหวัดสกลนคร

หมอนมนต์มุมมองความคิดเห็นการทำงานในกลุ่มชมรมหมอพื้นบ้านในจังหวัดสกลนคร หมอพื้นบ้านมีการทำงานด้วยใจ ช่วยเหลือคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ปัจจุบันไม่มีเวลาเข้าประชุมอบรมมากนัก ทำให้หมอนมนต์ห่างเหินไปบ้าง เพื่อยากให้มีชมรมหมอพื้นบ้านช่วยสืบทอดและจับกลุ่มชมรมหมอพื้นบ้าน

1.8.2 มุมมองความคิดเห็นอยากให้มีการใช้ยาแผนไทยมากขึ้นเพื่อเป็นการลดการใช้ยาแผนปัจจุบัน และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยให้คงไว้

1.8.3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของหมอพื้นบ้าน

ยาบางตัวที่หมอนมนต์นำเข้ามาจากประเทศจีนใช้งบประมาณในการซื้อในราคาสูง บางครั้งยาที่จัดไว้ไม่เพียงพอตามความต้องการของผู้ป่วย

1.8.4 มุมมองหมอพื้นบ้านในสมัยเก่าและสมัยใหม่มีการเชื่อมให้คนรู้จักแพทย์แผนไทย

หมอนมนต์เข้าไปปรึกษาผู้ที่มีความรู้เรื่องสมุนไพร หมอนมนต์ต้องปรึกษายายของหมอตลอดเรื่องสมุนไพร อยู่บ้านคุณยายของหมอนมนต์ปลูกพืชสมุนไพรไว้ที่บ้านแต่ละอย่างสามารถนำไปใช้รักษาภัยหลาย ๆ โรคได้ คนข้างบ้านถามเรื่องการปลูกสมุนไพรและประโยชน์ของสมุนไพร ยายของหมอนมนต์อธิบายและให้ความรู้สมุนไพรนำไปรักษาโรคเบื้องต้นได้

1.8.5 แนวทางการพัฒนาความรู้ของหมอนมนต์ คุณทองคำเจนกิจ

หมอนมุนต์มีความคิดเห็นในการพัฒนาให้คนรู้จัก คือ หมอนมุนต์ใช้เครื่องมือสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต ในการรักษาผู้ป่วยผ่านทางเฟซบุ๊ก ไลน์ และโทรผ่านทางโทรศัพท์มือถือ รวมถึงการอัปเดตเรื่องราวการรักษาผู้ป่วยผ่านทางโซเชียลมีเดีย ผู้ป่วยที่มาทำการรักษาในแต่ละวันและมีการรักษาผู้ป่วยด้วยยาสมุนไพรตามตำรับโรคที่เป็น

2. หมอเทพฤทธิ์ เจ็ญเจริญ

2.1 ประวัติส่วนตัว

หมอพื้นบ้านมีชื่อว่าหมอเทพฤทธิ์ เจ็ญเจริญ เกิดเมื่อวันที่ 2 เดือน มิถุนายน 2514 เป็นบุตรชายของนายชัยฤกษ์ เจ็ญเจริญ และนางงกกี แสนสาคร ปัจจุบันหมอพื้น มีอายุ 47 ปี ภูมิลำเนาเดิม 189 หมู่ 2 ตำบลสว่าง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ที่อยู่ปัจจุบัน 462 หมู่ 2 ตำบลสว่าง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร หมอเทพฤทธิ์มีอาชีพหลัก ค้าขายสมุนไพร อาชีพเสริมเกษตรกร จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร มีพี่น้องร่วมกัน 3 คน เป็นบุตรคนที่ 1

2.2 การเริ่มต้นเป็นหมอพื้นบ้าน

เรียนรู้วิชาจากการแลกเปลี่ยนความรู้มาจากหลาย ๆ ที่ ศึกษาเรียนรู้มาจาก ลุง ป่า น้ำ อา แล้วมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสังเกตจากได้ไปสำรวจต้นไม้ตามป่า หมอเทพฤทธิ์ได้ศึกษาเกี่ยวกับชื่อสมุนไพร หลังจากได้เข้าไปร่วมการอบรมในสถานที่ต่าง ๆ ที่จัดงานเกี่ยวกับสมุนไพร หมอเทพฤทธิ์มีความสนใจจะศึกษาพืชสมุนไพรมาจึงเริ่มศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2538 ได้ศึกษา สำรวจต้นไม้ตามป่า และเรียนรู้จากกลุ่มชมรมหมอพื้นบ้าน จังหวัดสกลนคร จุดเปลี่ยนของหมอเทพฤทธิ์ เคยเป็นใช้จึงนำรากสมุนไพรมาฝนรับประทานแล้วมีอาการดีขึ้น หมอเทพฤทธิ์เชื่อว่าสมุนไพรช่วยรักษาโรคไข้ได้จริง จึงมีความสนใจเรื่องสมุนไพรตั้งแต่อายุ 23 ปี จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 23 ปี หมอเทพฤทธิ์ มีโรงงานผลิตยาสมุนไพรที่อำเภอสว่างแดนดิน เปิดโรงงานผลิตยาสมุนไพร เมื่อ พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 11 ปี หมอเทพฤทธิ์มีการนำยาสมุนไพรที่นำมาผลิต มีการส่งสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ส่งออกไปตามองค์การกรรรมไทย เช่น ชาขง ยาหม่องไหล ยาตมสมุนไพร ลูกประคบ

2.3 การปฏิบัติตัวของหมอเทพฤทธิ์ เจ็ญเจริญ มีการปฏิบัติตัว ดังนี้ ทำยาด้วยอาชีพสุจริต ไม่คดโกง การใช้สมุนไพรที่มีคุณภาพในการผลิต

ระยะเวลาในการเป็นหมอพื้นบ้าน เริ่มศึกษาและรักษาผู้ป่วยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 - 2561 รวมระยะเวลาทั้งหมด 23 ปี

2.4 ความเชี่ยวชาญในการทำงาน

หมอเทพฤทธิ์มีความชำนาญในการผลิตยาสมุนไพร มีโรงงานผลิตยาสมุนไพร ที่อำเภอสว่างแดนดิน เปิดโรงงาน เมื่อ พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบันประมาณ 11 ปี หมอเทพฤทธิ์ นำยาสมุนไพรมาทำผลิตภัณฑ์ส่งออกไปที่องค์การเภสัชกรรมหรือร้านค้าตามที่ลูกค้าต่าง ๆ ที่มีการสั่งจองตามออเดอร์จำหน่าย

2.5 แรงจูงใจในการทำงาน

แรงจูงใจที่มาเป็นหมอพื้นบ้าน เพราะมีความสนใจในเรื่องการใช้สมุนไพร สามารถนำไปรักษาโรคแทนยาแผนปัจจุบัน หมอเทพฤทธิ์กำลังใจการทำงานสอนให้ความรู้เรื่องการผลิตยาสมุนไพรและการใช้ยาสมุนไพร เริ่มเป็นวิทยากร เมื่อ พ.ศ. 2543 - 2561 ได้ไปเรียนศึกษาเพิ่มเติมสมัคร สมัครสอบใบประกอบโรคศิลปะ หมอเทพฤทธิ์สอบใบประกอบโรคศิลปะผ่าน มี 3 วิชา คือ เภสัชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และเวชกรรมไทย

2.6 การสืบทอดความรู้แก่ศิษย์

หมอเทพฤทธิ์มีการพูดคุยให้ความรู้กับผู้สนใจสมุนไพร หมอเทพฤทธิ์จะพาออกไปสำรวจศึกษาตามต้นไม้ในป่าที่เป็นสถานที่จริงจะได้รู้และจำชื่อสมุนไพรได้ มีการสอนทฤษฎีในห้องเรียนสอนในเรื่องสรรพคุณแต่ละชนิดมีประโยชน์อย่างไร

2.7 วิธีการผลิตยาสมุนไพรของหมอเทพฤทธิ์ เจิ้งเจริญ

หมอเทพฤทธิ์นำสมุนไพรที่ปลูกไว้เองและรับซื้อมาจากแหล่งที่ปลูกต่าง ๆ มาสับเป็นชิ้น ๆ จากนั้นนำมาแปรรูป เพื่อนำสมุนไพรไปผึ่งแดดให้แห้ง เมื่อแห้งแล้วมีการอบรมทำความสะอาดอย่างดี เช่น มีการเข้าเครื่องอบสมุนไพร เครื่องบดยาสมุนไพร เครื่องกลั่นสารสกัด เมื่อสมุนไพรผ่านวิธีดังกล่าวแล้วนำมาทำผลิตภัณฑ์เพื่อส่งออก ซึ่งการส่งออกนั้นก็ส่งออกไปยังองค์กรหรือร้านค้าลูกค้าต่าง ๆ ที่มีการสั่งจองตามออเดอร์จำหน่าย นอกจากนี้หมอเทพฤทธิ์ส่งสมุนไพรทั้งที่ยังไม่แปรรูปหรือเป็นผลิตภัณฑ์แล้ว เช่น สมุนไพรสดสมุนไพรแห้งหรือน้ำมันโพล ยาสมุนไพร ชาชง และลูกประคบ ที่ผลิตโดยโรงงานที่ได้รับมาตรฐานสากล เป็นต้น

2.8 บทบาทของหมอเทพฤทธิ์ เจิ้งเจริญ การทำงานในจังหวัดสกลนคร

2.8.1 มุมมองการทำงานหมอพื้นบ้านในจังหวัดสกลนคร

หมอเทพฤทธิ์มุมมองความคิดเป็นการทำงานในกลุ่มชมรมหมอพื้นบ้าน ในจังหวัดสกลนคร หมอเทพฤทธิ์ทำงานโดยวิธีการเชื่อมโยงของหมอพื้นบ้านในชมรมให้ทำงานร่วมกัน และส่งเสริมการยกระดับปลูกพืชสมุนไพรให้เป็นพืชเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรม พัฒนาส่งเสริมไปต่างประเทศ และให้ประเทศไทยเป็นพืชวัตถุดิบผลิต เพาะพันธุ์พืชสมุนไพร เพาะพันธุ์พืชสมุนไพร

2.8.2 มุมมองการทำงานหมอฟันบ้านในจังหวัดสกลนคร หมอเทพฤทธิ์ในมุมมองความคิดเห็นการทำงานในประเทศไทยอยากให้มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไปให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ธารรงค์ให้เป็นพืชสมุนไพรให้เป็นยาสามารถนำพืชสมุนไพรไปรักษาตัวเองเบื้องต้นเพื่อลดการใช้จ่ายแผนปัจจุบัน

2.8.3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของหมอฟันบ้าน เนื่องจากวัตถุดิบไม่สามารถส่งไปตามจำนวนที่ลูกค้าต้องการและต้นทุนในการผลิตสูง เกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องการปลูกสมุนไพร จึงทำให้สมุนไพรไม่มีคนนิยมปลูก

2.8.4 มุมมองหมอฟันบ้านในสมัยเก่าและสมัยใหม่มีการเชื่อมให้คนรู้จักแพทย์แผนไทย หมอเทพฤทธิ์ศึกษาความรู้จากหมอฟันบ้านในสมัยเก่าโดยศึกษาจากต้นไม้พืชสมุนไพรว่ารักษาโรคใด แล้วนำสมุนไพรมาพัฒนาให้มีความน่าเชื่อถือทางด้านสรรพคุณมากขึ้นโดยจะนำเครื่องมือเทคโนโลยีในสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เช่น เครื่องบดสมุนไพร เครื่องอบสมุนไพร และเครื่องสกัดสาร

2.8.5 แนวทางการพัฒนาความรู้ของหมอเทพฤทธิ์ เจิ้งเจริญ มีความคิดเห็นในการพัฒนาให้คนรู้จักคือ หมอเทพฤทธิ์ใช้เครื่องมือสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต ผ่านทางไลน์และโทรศัพท์มือถือเป็นการประชาสัมพันธ์การตลาด การจัดนิทรรศการในงานต่าง ๆ ที่ได้เชิญสถานประกอบการไปร่วม โดยมีค่าใช้จ่าย และไม่มีค่าใช้จ่ายในการจัดนิทรรศการ กิจกรรมทำงานของหมอเทพฤทธิ์ เจิ้งเจริญ ที่ได้ปฏิบัติงาน และเข้าร่วมกิจกรรมในบทบาทหน้าที่ของหมอฟันบ้าน

3. ปัจจัยด้านกระบวนการในการสร้างมูลค่าเพิ่ม

3.1 กระบวนการผลิตการเพิ่มมูลค่าให้กับสมุนไพร เริ่มต้นจากกระบวนการผลิตวัตถุดิบที่ได้มาตรฐานเพื่อให้ได้สมุนไพรที่มีคุณภาพ เริ่มตั้งแต่ พื้นที่ปลูก สภาพแวดล้อม แสง อุณหภูมิ ความชื้น เหมาะสมกับชนิดทางไกลมลพิษที่อาจมีสารตกค้างในดิน น้ำ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวไปจนถึงการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อให้สามารถรักษาคุณภาพ ป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อคุณภาพของสมุนไพร ดังนั้น การผลิตสมุนไพรจึงจำเป็นต้องมีมาตรฐาน ตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบ เช่น มาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สำหรับการปลูกพืชสมุนไพร การแปรรูป สินค้าสมุนไพรไทย GMP และมาตรฐานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น ผลิตภัณท์บรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

3.2 นวัตกรรมในปัจจุบัน มีการนำสมุนไพรมาใช้อย่างหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพและความงาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของชาติในการขับเคลื่อนประเทศ การพัฒนาให้เกิด

นวัตกรรมใหม่ ๆ โดยใช้องค์ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ ทั้งในแง่การผลิต การแปรรูป และวิธีการนำไปใช้ จะทำให้สามารถจดสิทธิบัตร และต่อยอดไปสู่การเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

3.3 การตลาดและประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการตลาด จะต้องสร้างมูลค่าในเชิงผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในประเทศและภูมิภาค จะต้องเป็นผู้นำด้านการผลิต จำหน่าย และบริการสมุนไพรครบวงจร เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายช่องทางการตลาด สมุนไพรไทยจะไปตลาดโลกได้นั้นจะต้องอาศัยกลยุทธ์ด้านการตลาดที่มุ่งเน้นลูกค้า คือ ต้องมีการวิจัยตลาดเพื่อค้นหาความต้องการของลูกค้า แล้วนำพฤติกรรมของผู้บริโภคมาค้นหาสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการ เปลี่ยนจากการเพิ่มมูลค่า (Value Adding) เป็นการสร้างมูลค่า (Value Creating) เปลี่ยนจาก Product Orientation เป็น Customer Orientation และเปลี่ยนจาก Product Marketing เป็น Strategic Branding การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริโภค สมุนไพรของประเทศไทย มีชื่อเสียงมากในระดับนานาชาติทั้งในแง่ของยา เครื่องปรุงรสอาหาร หรือผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้สมุนไพรไทยภูมิปัญญาไทยสู่ตลาดโลกได้ผลผลิตจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่ผลผลิตที่สามารถวัดผลเชิงประจักษ์ได้ดังนี้

3.3.1 วัตถุดิบสมุนไพรที่มีศักยภาพทางการตลาดที่สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวและบริการเพื่อสุขภาพ ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ปลอดภัยและมีมูลค่าทางการตลาดสูง

3.3.2 มีสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหลากหลายชนิดสามารถจำหน่ายและต่อยอดสู่ภาคการบริการการท่องเที่ยวและบริการเพื่อสุขภาพ อื่น ๆ ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูง รวมทั้งส่งออกได้เพิ่มขึ้น ผลลัพธ์ทั้งนี้ หากมีการวางกลยุทธ์ที่ถูกต้อง ชัดเจน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการขับเคลื่อนอย่างจริงจังจะสามารถสร้างผลลัพธ์ ที่เป็นรูปธรรมได้ ดังนี้ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตสมุนไพร มูลค่าการจำหน่ายสินค้าสมุนไพรไทยเพิ่มขึ้น ทั้งจากการจำหน่ายในรูปวัตถุดิบ การแปรรูปขั้นต้นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ และภาคการบริการที่ต่อเนื่อง เช่น ท่องเที่ยวสปา ทดแทนพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหา โดยการปลูกสมุนไพร ที่ใช้พื้นที่น้อย มีมูลค่าสูง

4. แนวทางพัฒนารูถักสมุนไพร

4.1 การผลิตแบบอินทรีย์และรับรองมาตรฐาน

เป็นแนวทางหนึ่งที่ชาวจังหวัดสกลนครต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้ วัตถุดิบที่ตีนำไปสู่ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่น่าเชื่อถือ สามารถเข้าสู่ตลาดสุขภาพได้กว้างขวางขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา

(e-Book) ตลอดจนการสำรวจเกี่ยวกับป่าครอบครัวต้นแบบให้มีการเรียนรู้การใช้สมุนไพรจากผู้รู้ของแต่ละชุมชนให้ไปสู่สากลได้

4.2 จัดทำแผนงาน/โครงการต้นแบบ บูรณาการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ โดยมีความร่วมมือกับผู้ประกอบการ/ผู้ซื้อวัตถุดิบ เพื่อทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

4.3 พัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร สหกรณ์สมุนไพรสกลนคร จำกัด หาทางเชื่อมโยงกับเครือข่าย ตลาดใหม่ ๆ เช่น ร้านสุขภาพ ร้านแนว Modern trade

4.4 จัดทำระบบฐานข้อมูลและคลังความรู้ด้านการผลิตการใช้โดยเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา (e-Book) กลุ่มผู้ผลิต ข้อมูลวัตถุดิบสมุนไพร และผู้ค้า

4.5 อนุรักษ์และขยายพันธุ์สมุนไพรที่จำเป็น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และกระจายพันธุ์ มีรายละเอียดดังนี้

4.5.1 สมุนไพรไทยมีศักยภาพสูงทางเศรษฐกิจด้วยการวิจัยที่ครบวงจร ตั้งแต่วัตถุดิบจนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ คุณภาพระดับมาตรฐานสากล

4.5.2 ธุรกิจสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยมีเครือข่ายห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ และตรวจสอบที่ได้รับการรับรอง GMP และมีกฎหมายที่เอื้อต่อการขึ้นทะเบียนเป็นธุรกิจสมุนไพรและ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

4.5.3 สมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยได้รับความเชื่อถือและความนิยมจากผู้บริโภค (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

5. แนวทางการพัฒนาตลาดสมุนไพร

การขับเคลื่อนพัฒนาผลิตผลสมุนไพรที่มี ศักยภาพ เพื่อดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมผลิตผลของสมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560 – 2564 มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายหรือกรอบแนวทางขับเคลื่อนงานส่งเสริมห่วงโซ่ผลิตผลสมุนไพรที่มี ศักยภาพ จัดทำแผนงานโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาผลิตผลสมุนไพรที่มีศักยภาพและ ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์รวมทั้งประสานและบูรณาการการทำงานร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร มีเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ การส่งเสริม ผลิตผลของสมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560 - 2564 มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรแปรรูป เบื้องต้นอย่างมีคุณภาพ โดยปริมาณวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ

มีความเพียงพอใกล้เคียงกับความต้องการใช้ และอนุรักษ์สมุนไพรรักษาให้คงไว้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีมาตรการและแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้แก่ 1) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วย 5 แผนงาน ครอบคลุม การปลูก การแปรรูป มาตรฐานการปลูก ฐานข้อมูล การตรวจคุณภาพ และตลาดกลาง 2) การวิจัยและข้อกำหนดมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพรรักษา ประกอบด้วย 2 แผนงาน ครอบคลุม การวิจัยและมาตรฐานคุณภาพ 3) การอนุรักษ์และใช้พืชสมุนไพรรักษาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 แผนงาน ครอบคลุมการจัดการศูนย์อนุรักษ์และเครือข่ายชุมชน ทั้งนี้ แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรรักษา พ.ศ. 2560 - 2564 มีเป้าหมายที่ ต้องการให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรรักษาคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาของภูมิภาค อาเซียน และมีมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรรักษาและผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 เท่าตัว ภายในปี 2564 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมผลิตผลของสมุนไพรรักษาที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและ ต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรรักษาให้มีคุณภาพระดับสากล ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการใช้สมุนไพรรักษาเพื่อการรักษาโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายของรัฐเพื่อการขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) วิเคราะห์แนวโน้มมูลค่าการส่งออกสมุนไพรรักษาของประเทศไทย สรุปได้ว่าจากแนวโน้มของมูลค่าการส่งออกสมุนไพรรักษาที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการปลูก และขยายพันธุ์พืชสมุนไพรรักษาเพื่อให้มีวัตถุดิบที่เพียงพอต่อความต้องการของต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ไม่เสียโอกาสทางการค้า รวมถึงควรมีการพัฒนาคุณภาพของสมุนไพรรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่อนานาชาติ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี เพ็ชรศิริวัฒน์ และคณะ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรรักษา เพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น จังหวัดอุดรดิตถ์แบบครบวงจร เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรรักษา ความคุ้มค่าในการลงทุนและการแข่งขันเชิงเศรษฐศาสตร์ รวมทั้งการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพรรักษาจังหวัดอุดรดิตถ์มี จุดแข็ง ด้านการมีแพทย์แผนไทยจำนวนมาก มีการสร้างเครือข่ายสม่ำเสมอ มีโรงงานผลิตยาที่ขอทะเบียนยาแล้ว 3 แห่ง มีโรงงานบดสมุนไพรรักษาที่มีขนาดใหญ่ในภาคเหนือตอน ล่าง รวมทั้งมีการจัดตั้งสมาคมแพทย์แผนไทยส่วนภูมิภาค ซึ่งจังหวัดอื่นไม่มี จุดอ่อน ขาดการส่งเสริมในด้านการผลิตสมุนไพรรักษา ระยะเวลาในการเก็บสมุนไพรรักษาไม่เหมาะสม จึงทำให้

สมุนไพรที่เก็บมาไม่มีคุณภาพทำให้ราคาสมุนไพรตกต่ำรวมทั้งการให้ข้อมูลราย ละเอียดในการเตรียมตำรับ และตำรายาเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยแก่ผู้อื่น โอกาส ศักยภาพบุคลากรด้านสมุนไพรมีจำนวนมาก จึงมี การสืบทอดองค์ความรู้ด้วยการจัดอบรมให้ความรู้ด้านสมุนไพรจากรุ่นสู่รุ่น ภัยคุกคาม ราคาสมุนไพร ในประเทศไม่คงที่ ทำให้ผู้ผลิตมีรายได้ไม่แน่นอน และปริมาณสมุนไพรในธรรมชาติลดลง

แนวทางพัฒนาธุรกิจสมุนไพรสรุปข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากการสังเคราะห์ดังนี้

1. การผลิตแบบอินทรีย์และรับรองมาตรฐาน

เป็นแนวทางหนึ่งที่ชาวจังหวัดสกลนครต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้ วัตถุดิบที่ดีนำไปสู่ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่น่าเชื่อถือ สามารถเข้าสู่ตลาดสุขภาพได้กว้างขวางขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้กับนักเรียนระดับ ประถมศึกษา (e-Book) ตลอดจนการสำรวจเกี่ยวกับป่าครอบครัวต้นแบบให้มีการเรียนรู้การใช้สมุนไพร จากผู้รู้ของแต่ละชุมชนให้ไปสู่สากลได้

2. จัดทำแผนงาน/โครงการต้นแบบ บูรณาการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ โดยมีความร่วมมือ กับผู้ประกอบการ/ผู้ซื้อวัตถุดิบ เพื่อทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

3. พัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร สหกรณ์สมุนไพรสกลนคร จำกัด หาทาทางเชื่อมโยงกับเครือข่าย ตลาดใหม่ ๆ เช่น ร้านสุขภาพ ร้านแนว Modern trade สถานประกอบการ บริษัท

4. จัดทำระบบฐานข้อมูลและคลังความรู้ด้านการผลิตการใช้โดยเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้กับนักเรียน ระดับประถมศึกษา (e-Book) กลุ่มผู้ผลิต ข้อมูลวัตถุดิบสมุนไพร และผู้ค้า ได้ศึกษาวิธีการใช้สมุนไพรอย่างเหมาะสม

5. อนุรักษ์และขยายพันธุ์สมุนไพรที่จำเป็น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และกระจายพันธุ์

5.1 สมุนไพรไทยมีศักยภาพสูงทางเศรษฐกิจด้วยการวิจัยที่ครบวงจรตั้งแต่วัตถุดิบจนเป็นผลิตภัณฑ์ ที่ได้คุณภาพระดับมาตรฐานสากล

5.2 ธุรกิจสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยมีเครือข่ายห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ และตรวจสอบ ที่ได้รับการรับรอง GMP และมีกฎหมายที่เอื้อต่อการขึ้นทะเบียน เป็นธุรกิจสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพร

5.3 สมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยได้รับความเชื่อถือ และความนิยมจากผู้บริโภค (สำนักงาน การวิจัยแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

การขับเคลื่อนพัฒนาผลผลิตสมุนไพรที่มี ศักยภาพ เพื่อดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมผลิตผล ของสมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วย การพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560 – 2564 มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายหรือกรอบแนวทาง ขับเคลื่อนงานส่งเสริมห่วงโซ่ผลิตผลสมุนไพรที่มี ศักยภาพ จัดทำแผนงานโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม

สนับสนุนพัฒนาผลิตผลสมุนไพรที่มีศักยภาพและ ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งประสานและบูรณาการการทำงานร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร มีเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ การส่งเสริม ผลิตผลของสมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและ ต่างประเทศ ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560 - 2564 มีวัตถุประสงค์ ในการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรแปรรูป เบื้องต้นอย่างมีคุณภาพ โดยปริมาณวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพมี ความเพียงพอใกล้เคียงกับความต้องการใช้ และอนุรักษ์สมุนไพรไทยให้คงไว้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีมาตรการและ แผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้แก่ 1) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วย 5 แผนงาน ครอบคลุม การปลูก การแปรรูป มาตรฐานการปลูก ฐานข้อมูล การตรวจคุณภาพ และตลาดกลาง 2) การวิจัยและจัดทำ ข้อกำหนดมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร ประกอบด้วย 2 แผนงาน ครอบคลุม การวิจัยและมาตรฐานคุณภาพ 3) การอนุรักษ์และใช้พืชสมุนไพรจากป่าอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 แผนงาน ครอบคลุมการจัดการ ศูนย์อนุรักษ์และเครือข่ายชุมชน ทั้งนี้ แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560 - 2564 มีเป้าหมายที่ ต้องการให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพร ขึ้นนำของภูมิภาค อาเซียน และมีมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศเพิ่มขึ้น อย่างน้อย 1 เท่าตัว ภายในปี 2564 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมผลิตผลของ สมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและ ต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาอุตสาหกรรม และการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและ การสร้างเสริมสุขภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายของรัฐเพื่อการขับเคลื่อน อย่างยั่งยืน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) วิเคราะห์แนวโน้มมูลค่าการส่งออกสมุนไพรของประเทศไทย (2557) สรุปว่าจาก แนวโน้มของมูลค่าการส่งออกสมุนไพรที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ กับการปลูก และขยายพันธุ์พืชสมุนไพรเพื่อให้มีวัตถุดิบที่เพียงพอต่อความต้องการ ของต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ ไม่เสียโอกาสทางการค้า รวมถึงควรมีการพัฒนาคุณภาพของ สมุนไพรไทยอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร นั้นเป็นรูปแบบครอบครัวและเครือญาติ ใช้แรงงานคนในชุมชน การรับซื้อวัตถุดิบสมุนไพรจากกลุ่มชาวบ้านที่มีการปลูกแบบผสมผสาน อินทรีย์ ในการจัดการโรงงานผลิต สมุนไพร ส่วนการพัฒนาในรูปแบบธุรกิจสมุนไพรในจังหวัดสกลนคร จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน

ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องไปส่งเสริมสนับสนุนการผลิตสมุนไพรให้ได้ตามมาตรฐานสากล และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่เพื่อเป็นรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาธุรกิจสมุนไพรทั้งในและต่างประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Department of Thai Traditional Medicine and Alternative Medicine. (2016) *Herbal Marketing*. Bangkok. [in Thai]
- Ministry of Public Health. (2016). *The National Master Plan on Thai Herb Development No. 1 2017-2021* (1). TS Entertainment Print: Bangkok. [in Thai]
- Ratchanee Petsiwach. (2016). *Management of herb businesses to promote local careers in Uttaradit province*. Circuit. Research for Spatial Development. 8 (1), 62-77. Food and Drug Administration. (No date) [in Thai]
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2016). *National Master Plan on Thai Herb Development No. 1 B.E. 2560-2021* (1). TS Enter Print: Bangkok. [in Thai]